

vastleggen in den stumperigen vorm van een haastig dictaat. Want daar trilde iets in ons als door bevoegde hand de sluier werd opgeheven en ons oog werd gevestigd op de ziel van bouw- en beeldhouwkunst, van muziek en poëzie. Maar bovenal, het was gothiek: het wees naar boven, het vervulde ons met stillen, blijden eerbied voor Hem die „uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, blinkend verschijnt” en zoo verruimde het onzen blik die nu ook in de wereld van kleur en klank en vorm het „Soli Deo Gloria” leerde zoeken”.

Dr. Kuyper heeft evenmin als een eigen Dogmatiek een eigen Aesthetica geschreven. Maar datgene wat hij op zijn colleges leeraarde is door leerlingen opgeschreven en zulk een dictaat wisten wij meester te worden. Daaraan ontleenen wij het volgende, waaruit wij begrijpen kunnen met welk een voorliefde deze colleges werden gevolgd.

De aesthetica kan men de wetenschap noemen die zich met het schoone bezig houdt, het schoone als *norma*, een beginsel dat tot regel dient. Wat het schoone *is* kan nooit iemand zeggen, het is niet een mysterie voor ons als personen. Ook kan de wereld van het schoone niet in een denkvorm worden omgezet, evenmin als de wereld van de religie. Dit zijn twee terreinen met eigen genre. De wereld van het zedelijk leven in ons is niet voor ontleding vatbaar. Maar voor ons bewustzijn hebben we wel toegang tot die werelden. Wij voelen onmiddellijk of iets recht of onrecht, of iets heilig of zondig is. Eveneens gevoelen wij of eenige aandoening schoon of wel weerzinwekkend is. Het geheim bestaat dus niet voor onzen persoon, wel voor ons denken. Maar waarom dan nog over aesthetica gesproken? Ons denken kan ook de wereld van het schoone, het zedelijke en het religieuze uitwendig bezien, om de bewegingen die daarin plaats hebben na te speuren. Als wetenschap is de aesthetica die bezigheid van den denkenden mensch, die de wereld van het schoone uitwendig gade slaat en nazoekt en bepaalt welke plaats in ons denken die wereld van het schoone moet innemen. Zij draagt er toe bij om het onbewuste leven op 't kunstgebied tot bewustheid te brengen en den valschen van den zuiveren smaak te onderscheiden. Dat kan zij doen door relatie.

Wat is relatie? De mensch heeft niet een religieus, een zedelijk, een aesthetisch gevoel als oliedruppels naast elkander liggende. Al die gewaarwordingen staan met elkaar in organischen samenhang. Nu